

De toekomst van de drie archiefdiensten in de regio

KARIN ABRAHAMSE

In de tweede helft van 2002 startten de archiefdiensten in de regio (de streekarchieven te Hilversum en Naarden en het gemeentearchief Weesp), financieel ondersteund door de provincie Noord Holland, een strategisch onderzoek naar hun gewenste toekomstige ontwikkeling. De redenen voor dit onderzoek lagen voor het opscheppen: de archiefwetgeving stelt hogere eisen aan het archiefbeheer door de overheid; de dienstverlening aan de klanten van de diensten moet op een hoger niveau worden getild¹ en het streekarchief te Hilversum staat voor ingrijpende beslissingen omtrent de huisvesting.

De stand van zaken

De eerste fase van het onderzoek bestond uit een onderzoek naar de stand van zaken, een soort 'foto' van de actuele situatie bij de archieven. Daarnaast werd op verschillende manieren het oor te luisteren gelegd bij klantgroepen van de diensten: bij de gemeenten die hun archieven bij de diensten hebben ondergebracht, bij de historische organisaties en instellingen in deze regio en bij het educatieve veld. Daarbij werd hen gevraagd wat zij van de archiefdiensten verwachten en in welke mate aan die verwachtingen wordt voldaan. Dit alles werd geplaatst in de context van algemene trends en ontwikkelingen, relevant voor het werkgebied van de archiefdiensten. Op basis van deze trendverkenning en klantwensen is een beeld gevormd van de eisen waar 'de hedendaagse archiefdienst' aan moet voldoen. Bezien is vervolgens of elk van de drie diensten aan deze eisen kan voldoen.

De vier hoofdconclusies van het onderzoek in fase 1 waren:

1. De drie archiefdiensten ondervinden elk belangrijke knelpunten in het huidige functioneren, die terug te voeren zijn op de zeer beperkte menskracht waarover elke organisatie beschikt (Hilversum 4,17 fte; Naarden 2,89 fte; Weesp 0,44 fte).

Elk van de diensten zet de dagelijkse dienstverlening voorop, waardoor de praktijk nauwelijks tijd beschikbaar is voor andere taken, bijvoorbeeld in de advisering richting de gemeenten (uitoefening van de wettelijke toezichtstaak). Daarnaast is er sprake van kwetsbaarheid in de openstelling van de studiezalen en van achterstanden in de bewerking van archieven en collecties.

1. Zie hiervoor C.M. Abrahamse, 'Archiefnieuws: Kwaliteit van de dienstverlening', in: *Tussen Vecht en Eem*, 2002/4, pp. 182-184

Een blik in één van de depots van het Streekarchief in Hilversum. (foto: EJP)

Twee van de drie archiefdiensten (Hilversum, Weesp) kampen met problemen op het gebied van de archiefbewaarplaatsen.

2. Geen van de drie archiefdiensten haalt het vereiste wettelijke niveau van taakuitoefening.
3. Geen van de drie archiefdiensten kan met de bestaande mensen en middelen aan het in fase 1 geschetste toekomstperspectief voldoen.
4. Alles afwegende is een kwaliteitsimpuls in elk van de drie archiefdiensten noodzakelijk, teneinde in ieder het geval het basiskwaliteitsniveau in taakuitvoering te halen (voldoen aan wettelijke eisen en normen die gelden voor openbare archiefdiensten).

Toekomstscenario's

De rapportage over deze eerste fase van het onderzoek werd in maart 2003 aan alle personen en organisaties die hadden meegewerkt toegezonden en op basis van het rapport besloten de colleges van Hilversum, Naarden en Weesp het groene licht te geven voor de tweede fase van het onderzoek.

Deze tweede fase behelsde het onderzoek naar de manier waarop de drie archiefdiensten gestalte kunnen geven aan de gewenste ontwikkeling tot moderne aan de eisen en verwachtingen beantwoordende diensten.

Het onderzoek definieerde twee kwaliteitsniveaus: een basisniveau waarop tenminste wordt voldaan aan de regelgeving en algemeen gehanteerde normen en een zogenoemd basis+-niveau waarop ook de wensen van de klanten en de te verwachten ontwikkelingen werden vertaald naar bij de archiefdiensten te treffen voorzieningen.

De organisatorische vorm waarin de archiefdiensten het gewenste niveau zouden kunnen behalen werd ook onderzocht en wel in drie mogelijke scenario's:

- investeren in elke dienst afzonderlijk
- investeren in samenwerking
- investeren in een integratie van de diensten.

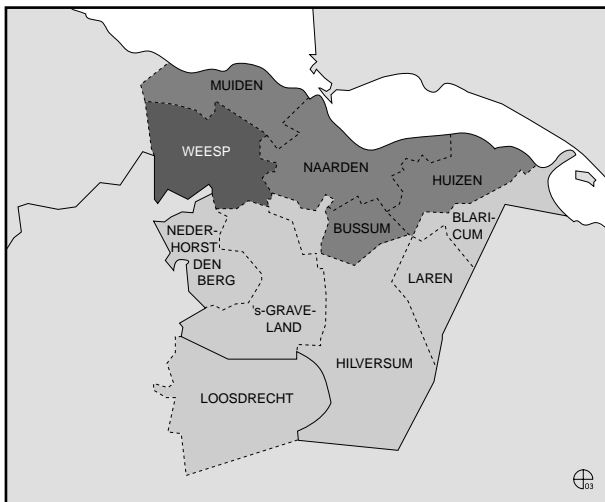
Voor elk scenario werd op basis van concrete inhoudelijke gegevens en cijfers over de taakuitvoering berekend in welke mate zou moeten worden geïnvesteerd om de verschillende kwaliteitsniveaus te behalen.

De belangrijkste conclusies van fase 2 zijn:

- Keuze voor het basis niveau voor korte en middellange termijn.
Hoewel er verschillen zijn tussen de drie archiefdiensten, geldt voor alle drie de organisaties dat het verschil tussen de huidige situatie en het basis-kwaliteitsniveau zo groot is dat het realistisch is om de inspanningen voor de korte / middellange termijn te richten op het halen van het basisniveau. Het basis+-niveau is te beschouwen als een logische volgende stap in de ontwikkeling van de archiefdiensten.
- Verschillen tussen de drie (organisatie)vormen.
Het scenario van een kwaliteitsimpuls per dienst en het scenario van samenwerking maken in ieder geval extra personele formatie nodig.
In het scenario van integratie ontstaat een dienst met 7,5 fte en is, door de efficiency-voordelen, vrijwel geen investering in personeel nodig om het basis-kwaliteitsniveau te halen. Voor het basis+-niveau zou een investering nodig zijn die gelijk staat aan de investering om het basisniveau te halen in de andere twee scenario's.
In het eerste en tweede scenario blijft er, organisatorisch gesproken, sprake van relatief kleine en dus kwetsbare organisaties. In het scenario van integratie ontstaat een robuustere organisatie die minder kwetsbaar is en waardoor een positief effect op het algehele kwaliteitsniveau binnen de organisatie te verwachten is.
- Getoetst op andere aspecten (tevredenheid gemeentelijke, historische klanten, potentieel aantrekkingskracht nieuwe klanten, 'winst en verlies' ten opzichte van huidige situatie) bleken de effecten van de eerste twee scenario's elkaar niet veel te ontlopen. Dat is ook verklaarbaar omdat in beide modellen geen substantiële wijzigingen in de status quo optreden en de huidige publieksvoorzieningen ongewijzigd zouden blijven.
Het model van integratie maakt het mogelijk om de gemeentelijke klanten beter dan nu het geval is te bedienen, en heeft in zich het meeste potentieel om nieuwe klanten te trekken (bijv. door nieuwe productontwikkeling, digitale mogelijkheden etc).

Een bezoeker komt een bouwtekening halen op de studieaal van het Streekarchief. (foto: EJP)

Besluitvorming

Op basis van bovenstaande conclusies adviseerde de meerderheid van het onderzoeksteam (bestaande uit de drie archivariissen en een externe organisatie-adviseur) om te kiezen voor samenvoeging van de diensten tot één grotere archiefdienst voor de hele regio, met potentieel om door te ontwikkelen naar het gewenste basis+-niveau. Daarnaast pleit het advies voor de ontwikkeling van digitale raadpleegpunten in alle regio-gemeenten, onderhouden door de archiefdienst en ondergebracht bij bijvoorbeeld de openbare bibliotheken.

De huidige drie archiefdiensten en hun deelnemende gemeenten in het Gooi en de Vechtstreek. De gemeenten Nederhorst den Berg, 's-Graveland en Loosdrecht zijn inmiddels samengevoegd tot één nieuwe gemeente: Wijdemeren. (bron: *Verslag over de jaren 2001-2002*. Archiefinspectie Noord-Holland)

De archivaris van Naarden formuleerde een afwijkend standpunt waarin hij adviseerde tot het gescheiden voortbestaan van de diensten en voor investeringen per dienst, omdat hij het efficiency-voordeel te klein achtte om de niet uitgesloten sluiting van het archief te Naarden te rechtvaardigen.

Begin juli 2003 werd het rapport met de adviezen voorgelegd aan de Stuurgroep (de burgemeesters van Hilversum, Naarden en Weesp en de provinciaal archiefinspecteur). Tevens werd het rapport toegezonden aan de colleges van de andere zes gemeenten.

De stuurgroep bevestigde nog eens op basis van het rapport dat maatregelen ter verbetering van het functioneren van de archiefdiensten noodzakelijk zijn. Daartoe wenst men de verdere effecten van het integratie-scenario, afgezet tegen het scenario van de gescheiden ontwikkeling, te onderzoeken. Aspecten die daarbij aan de orde moeten komen zijn: de locatiekeuze voor zo'n gefuseerde archiefdienst, de bestuursrechtelijke organisatievorm en de verdere financiële consequenties.

Op het moment van het schrijven van dit artikel moeten de colleges van Hilversum, Naarden en Weesp zich nog uitspreken over hun bereidheid tot zo'n verder onderzoek. Dit zal plaatsvinden in de tweede helft van augustus.

Belang van het onderzoek

In afwachting van de resultaten van het college-overleg in de drie gemeenten is toch al een aantal voordelen van dit onderzoek te benoemen:

- Voor het eerst is zowel intern als voor de buitenwacht helder in beeld gebracht aan welke eisen de drie archiefdiensten moeten voldoen op het terrein van dienstverlening, archief- en collectiebeheer en toezicht. Bovendien werd, en dit is landelijk gezien een novum, berekend op basis van exact geformuleerde prestatienormen welke personele inzet nodig is voor de uitvoering van deze taken.

- Voor de bezoekers en andere klanten van de archiefdiensten is daarmee helder geworden welke kwaliteit zij mogen eisen en aan welke van hun wensen tegemoet kan worden gekomen.

Het onderzoek zal voor de drie archiefdiensten en daarmee voor de klanten in ieder geval niet zonder gevolg blijven. Hoe dan ook is nu duidelijk dat er op enige manier geïnvesteerd moet worden in kwaliteitsverbetering ten dienste van die klanten.

Over het vervolg zal in deze rubriek, zodra daartoe aanleiding is, verder worden bericht.

Voor geïnteresseerden is het rapport, getiteld *Verkenning toekomst archiefdiensten in het Gooi en de Vechtstreek, Rapportage bevindingen fase 2*, in te zien en te verkrijgen – ook per e-mail – bij:

Streekarchief voor het Gooi en de Vechtstreek te Hilversum (SAGV)

archiefdienst voor de gemeenten Blaricum, Hilversum, Laren, Wijdmeren

postadres: postbus 9900, 1201 GM Hilversum

bezoekadres: Oude Enghweg 23, Hilversum

openingstijden: ma. 9.00-13.00 uur ('s middags gesloten) di.-vr. 9.00-17.00 uur

telefoon: 035- 629 26 46

fax: 035 – 692 25 05

e-mail: sagv@hilversum.nl

internet: www.hilversum.nl/streekarchief

Het Streekarchief in Hilversum, gevestigd in het souterrain van de Dienst Stadsontwikkeling, heeft altijd een open deur voor bezoekers. (foto: EJP)